

ZSO. FORUM

ZKP

Spominjanje
Gedenken

Koroška - Kärnten

Lisa **Rettl**

nagrajenka / RIZZI-Preisträgerin

Ordine
al Merito
Rudi
Pavšič

Vitez
italijanske
republike

Augustine
Gasser

Sosvet
v letu 2023

Volkgruppenbeirat
im Jahr 2023

SPZ

Knjižni dar 2024
Bücherpaket 2024

Informacijski list Zveze slovenskih organizacij na Koroškem
Dezember 2023 - številka 3 / 2023
Izhaja v Celovcu

FORUM ZSO

Infoblatt des Zentralverbandes slowenischer Organisationen
Dezember 2023 - Nummer 3 / 2023
Erscheinungsort Klagenfurt

VSEBINSKO KAZALO INHALTSVERZEICHNIS

- 3 Uvodna beseda - Editorial
- 4-5 Predsednica sosveta 2023 Gusti Gasser
Gasser - Vorsitzende des Volksgruppenbeirats
- 6 Polaganje vencev v spomin žrtvam
- 7 Lyrikpreis der Stadtwerke Klagenfurt
- 8-9 Rizzijeva nagrada - letos odlikovana Lisa Rettl
Lisa Rettl - Rizzi-Preisträgerin 2023
- 10 75 let Zveze antifašistov, borcev in žrtev fašizma
75 Jahre KZ-Verband / VdA
- 11 Knjižni dar Slovenske prosvetne zveze 2024
SPZ Bücherpaket für das Jahr 2024

„Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes“

 Bundeskanzleramt

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA SLOVENCE V
ZAMEJSTVU IN PO SVETU

ZSO.

IMPRESSUM

Izdajatelj / Herausgeber: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem /
Zentralverband slowenischer Organisationen
Gabelsbergerstraße 5/2, 9020 Klagenfurt/Celovec
<https://zso.slo.at> - Telefon (0463) 514 300 14 - e-mail: zso@zso.at
Uredništvo / Redaktion: Zveza slovenskih organizacij
Tisk / Druck: druckreif - Albert Boštjančič, Škofiče

Editorial – Manuel Jug

Spoštovane bralke, spoštovani bralci Foruma ZSO!

Tokratno vsebino uvodnika posvečam dogodku z dne 24. novembra 2023, ki mu z narodnopolitičnega vidika lahko pripišemo zgodovinski pomen. Prvič smo se na skupni tiskovni konferenci zbrali predsednik NSKS dr. Valentin Inzko, predsednik SKS Bernard Sadovnik, predsednik EL Gabriel Hribar in jaz kot predsednik ZSO. Zbrali smo se zaradi naslednje trditve: »Zvezna vlada razočarala v narodnostni politiki – neuspeh pri realizaciji koalicijskega sporazuma«. Res smo bili zadovoljni, ko je pred štirimi leti črno-zelena koalicija v koalicijskem sporazumu vprašanju narodne skupnosti namenila zelo ambiciozen program. Z izjemo povišanja podpor narodnim skupnostim in ureditve dogovora 15a za elementarno pedagogiko se ni zgodilo nič drugega, pri čemer moramo dodati, da se višina finančnih podpor zaradi visoke inflacije iz leta v leto zmanjšuje. Politika se je pogosto izgovarjala, da za nas, ker pač nismo usklajeni, ne more kaj dosti narediti. Tega razloga zdaj ni več, vsi štirje udeleženci smo namreč pripravili skupno peticijo in jo poslali Evropskemu parlamentu. V peticiji smo navedli sveženj odprtih vprašanj, ki so po našem skupnem prepričanju bistvena tako za obstoj in ohranitev slovenske narodne skupnosti na Koroškem kot našega jezika. Omenjena odprta vprašanja so s področja izobraževanja, rabe slovenskega jezika v sodstvu in javni upravi ter so povezana z novelizacijo

Zakona o narodnih skupnostih. Celotno peticijo si lahko ogledate, če skenirate QR-kodo (na tej strani). Ker imamo dovolj ignorance zvezne vlade, si zdaj obetamo, da bomo z novim zakonom marsikaj odprtega lahko rešili. Rad bi se zahvalil vsem strokovnjakom in strokovnjakinjam s posameznih vsebinskih področij ter kolegom in kolegicam, ki so pomagali pri pisanju peticije. Vsi udeleženci se strinjamo, da je bila to prva – prav gotovo pa ne zadnja – skupna tiskovna konferenca.

Želim vam mirne božične praznike ter veliko zdravja, sreče in veselja v novem letu 2024!

Sehr geehrte Leserinnen und Leser des Forum ZSO!

Dieses Editorial möchte ich einem Ereignis widmen, das es in solcher Form zuvor noch nicht gegeben hat. Am 24. November hielten die Vorsitzenden des Rates der Kärntner Slowenen, der Gemeinschaft der Kärntner Slowenen, der Einheitsliste sowie des Zentralverbandes slowenischer Organisationen erstmals eine gemeinsame Pressekonferenz ab.

Das Thema lautete: „Bundesregierung enttäuscht in der Volksgruppenpolitik – Umsetzung des Koalitionsabkommens droht zu scheitern.“

Bis auf die Erhöhung der Volksgruppenförderung sowie die Regelungen bezüglich der 15a-Vereinbarung ist bisher nicht viel geschehen, obwohl die Bundesregierung der Volksgruppenthematik eine ganze Seite im Koalitionsabkommen gewidmet hat. Aus diesem Grund haben wir eine gemeinsame Petition beim Europäischen Parlament eingebracht. Die Petition behandelt Themen, die aus unserer Sicht dringend gelöst werden müssen. Es geht dabei um den Bildungsbereich, die Verwendung der slowenischen Sprache im Rahmen der

Gerichtbarkeit und der Verwaltung sowie die Novellierung des Volksgruppengesetzes.

Die gesamte Petition finden Sie unter dem auf dieser Seite angeführten QR-Code. Aufgrund unserer Einigkeit erhoffen wir uns endlich Lösungen. Es war die erste gemeinsame PK, doch bestimmt nicht die letzte, auch in dieser Hinsicht waren wir uns einig.

Ich wünsche Ihnen frohe Weihnachten und alles Gute für das neue Jahr 2024!

Gusti Gasser:

Politik muss auf gesellschaftlichen Wandel und demografische Veränderungen mit einer Anpassung in der Minderheitenschulgesetzgebung reagieren.

Mitglieder des Volksgruppenbeirates mit Beamten des Bundeskanzleramtes - Člani Sosveta z uradniki zveznega kanclerstva

Gusti Gasser war im Jahr 2023 Vorsitzende des Volksgruppenbeirates für die slowenische Volksgruppe beim Bundeskanzleramt. Während ihres Vorsitzes legte sie den Schwerpunkt auf die Bildungspolitik, der sie für den Erhalt der slowenischen Sprache und somit der Volksgruppe hohe Bedeutung beimisst.

Studie legt offen, dass die Volksgruppe auch im 21. Jahrhundert rückläufig ist.

Aus den Ergebnissen der OGM-Studie „Situation, Sprachgebrauch und Perspektiven für die slowenische Volksgruppe in Kärnten“ geht hervor, dass vor allem durch die starke Abwanderung der jungen Generation nach Wien und Graz die Volksgruppe rückläufig ist. Auch die Nutzung der slowenischen Sprache in den Familien geht im Generationenvergleich zurück: In der jüngeren Generation wird etwa mit dem Partner oder der Partnerin deutlich seltener auf Slowenisch kommuniziert als noch vor ein bis zwei Generationen. Ebenso nehmen die Slowenischkenntnisse der heutigen Jugend ab. Einerseits verschlechtert sich die Sprachqualität, andererseits verringert sich die Anzahl jener Personen, die die slowenische Sprache sprechen.

Sprachförderung von der KiTA bis zur Beendigung der Schulpflicht

Im Bereich der Bildung werden nachweislich die besten Ergebnisse dort erzielt, wo mit der Förderung bereits im Elementarbereich angesetzt wird. Eine Sprachförderung, die in der frühen Kindheit beginnt und konsequent bis zum Ende des Schulbesuchs angeboten wird, ist ein Garant dafür, dass die Sprache auch tatsächlich gelernt und schließlich auch im Alltag gesprochen wird.

Die Bildungspolitik hat mit Maßnahmen, wie beispielsweise Umbenennung der Kindergärten in Bildungs- und Betreuungseinrichtungen, Umbenennung der Berufsbezi-

chnung Kindergärtnerinnen und Kindergärtner in Elementarpädagoginnen und Elementarpädagogen, sowie mit dem verpflichtenden Kindergartenjahr auf wissenschaftliche Erkenntnisse und auch auf den gesellschaftlichen Wandel reagiert.

Kindergärten sind mittlerweile ein integraler Bestandteil des Elementarschulwesens, insbesondere angesichts der verpflichtenden Kindergartenjahre vor dem Schuleintritt.

Im Gegensatz dazu stammt das Minderheitenschulgesetz unverändert aus dem Jahr 1959 und entspricht schon lange nicht mehr den wissenschaftlichen und internationalen Standards.

Volksgruppenbeirat fordert umfassende Reform der Minderheitenschulgesetzgebung

In der Beiratssitzung am 19.10. 2023, zu der wir den Bildungsminister eingeladen haben und in seiner Vertretung mit dem Generalsekretär des Bildungsministeriums, Mag. Netzer die brennenden Herausforderungen erörtern konnten, verwiesen wir unter anderem auf die dringende Notwendigkeit, die zweisprachige Bildungskontinuität auf allen Ebenen des Bildungswesens sicherzustellen. Daher ist eine gesetzlich abgesicherte Bildungsvertikale von der Kinderkrippe bis zur Universität unerlässlich

und muss verankert werden.

Um das zu erreichen, benötigen wir dringend eine Reform der Minderheitenschulgesetzgebung mit Berücksichtigung folgender Punkte:

- Ausweitung des Minderheitenschulgesetzes auf den Bereich der Vorschulerziehung und Elementarpädagogik
- Gewährleistung einer zweisprachigen Ausbildung für Elementarpädagoginnen und -pädagogen
- Gesicherter zweisprachiger Unterricht über die gesamte Pflichtschulzeit
- Ausweitung des Minderheitenschulgesetzes auf berufsbildende Schulen und landwirtschaftliche Fachschulen
- Novellierung des Privatschulgesetzes.

»Das Minderheitenschulgesetz, das aus dem Jahr 1959 stammt, muss dringend an die aktuellen wissenschaftlichen Standards angepasst werden! Die zweisprachige Kleinkindbetreuung und Elementarpädagogik muss auch gesetzlich verankert werden.«

Gusti Gasser o manjšinsko-političnih izzivih

O prizadevanju Sosveta za nujne ukrepe za ohranitev slovenskega jezika

Podpredsednica ZSO Gusti Gasser je v letu 2023 predsedovala Sosvetu za slovensko narodno skupnost pri Uradu zveznega kanclerja na Dunaju, ki ga poleg zastopnikov strank sestavljajo še **Manuel Jug, Mitja Rovšek, Karl Hren, Nanti Olip, Micka Opetnik, Bernard Sadovnik in Susanne Weitlaner**.

Psihologinja Gusti Gasser je zaposlena v bolnišnici v Beljaku, kjer vodi oddelek za klinično psihologijo. Za Forum ZSO razkriva žarišča v letu svojega predsedovanja in kaj je Svetu na področju izobraževanja uspelo premakniti naprej, kaj je še vedno nerešeno oz. kje politika še vedno zamuja.

OGM-Študija **“Položaj, raba jezika in perspektive slovenske narodne skupnosti na Koroškem”** je bila objavljena tik preden sem prevzela funkcijo predsednice sosveta.

Iz študije je razvidno, da slovenska narodna skupnost v 21. stoletju še vedno nazaduje, kar je predvsem posledica močne migracije, zlasti mlade generacije, z osrednjega območja na Dunaj in v Gradec. Tudi slovenski jezik nazaduje.

Slovenščina se uporablja predvsem v zasebnem življenju in to bolj ustno kot pisno,

Raba slovenskega jezika v družinah v primerjavi s prejšnjimi generacijami upada: mlajša generacija se npr. s partnericami/ji veliko redkeje sporazumeva v slovenščini kot starejše generacije.

Kaj torej je treba storiti, da ohranimo slovenski jezik?

Prepričana sem, da je izobraževanje ključnega pomena. Vsi znanstveni izsledki, zlasti v zvezi z usvajanjem in učenjem jezika, poudarjajo pomen učenja v zgodnjem otroštvu. Mlajši kot so otroci, tem lažje in hitreje se učijo. Otroci z lahkoto in igrivostjo usvajajo nov jezik. Vrtci so danes integralni del osnovnošolskega sistema v smislu člena 7 Z 2 Dunajske državne pogodbe, predvsem tudi glede na obvezna predšolska leto v otroškem vrtcu pred vstopom v šolo. Zato je torej treba zagotoviti učenje slovenskega jezika tudi v predšolski dobi.

Učenje slovenščine od jasli do konca obveznega šolanja

Potrebni so posebni zaščitni ukrepi, med katerimi je ključnega pomena učenje slo-

venščine od jasli do konca obveznega šolanja. Predšolska vzgoja igra pri tem še posebno pomembno vlogo.

Zato smo se v delovanju Sosveta osredotočili na posredovanje nujnih zahtev v zvezi z manjšinsko-šolsko zakonodajo.

Oktober 2023 nam je končno uspelo, da se je povabilu Sosveta odzval generalni sekretar ministrstva za izobraževanje, gospod Netzer. Člani Sosveta so poudarili, da je nujno treba zagotoviti kontinuiteto dvojezičnega izobraževanja na vseh ravneh izobraževalnega sistema. Zato je treba čim prej zasidrati zakonsko zagotovljeno izobraževanje v slovenščini od jasli pa do konca šolanja.

Sosvet za slovensko narodno skupnost zahteva temeljito reformo manjšinske šolske zakonodaje

Sosvet je generalnemu sekretarju ministrstva za izobraževanje, gospodu Netzerju, izročil tudi obsežen seznam zahtev, naslovljenih na ministra Polaschka.

Osrednja zahteva Sosveta je novelizacija manjšinskega šolskega zakona za Koroško, ki je iz leta 1959. Ključnega pomena je vključitev predšolske vzgoje v dvojezični izobraževalni sistem. Jasli in vrtci morajo biti zato izrecno del manjšinskega šolskega zakona. Prav tako je treba zakonsko zagotoviti izobraževanje dvojezičnega kadra za predšolsko vzgojo. Poleg tega je treba razširiti pouk in varstvo otrok v slovenskem jeziku tudi na sekundarno stopnjo I.

Za otroke, vpisane k slovenskemu pouku, dvojezično izobraževanje ne sme biti omejeno na šolski pouk, temveč mora obsegati celoten pedagoški kontekst, vključno s popoldansko oskrbo in z varstvom otrok v prostem času. To velja tudi za strokovne šole in kmetijske izobraževalne

Predsednica Sosveta za slovensko narodno skupnost Gusti Gasser:

»Predloženi paket je nujno potreben za dolgoročni obstoj narodne skupnosti in usvajanje slovenskega jezika naših otrok. Močno upamo, da bo zvezna vlada končno prepoznala problem, prisluhnila našim pomislekom in hitro ukrepala.«

ustanove.

Poleg tega je treba zagotoviti financiranje zasebnih šol narodnih skupnosti in to ustrezno zajamčiti v zakonu o zasebnih šolah. S tem bi se pripadnikom manjšin, ki živijo zunaj tradicionalnega naselitvenega območja, omogočilo izobraževanje v manjšinskem jeziku, npr. na Dunaju ali v Gradcu.

Pri reformi manjšinske šolske zakonodaje naj bi se upoštevale naslednje točke:

- Razširitev manjšinske šolske zakonodaje na področje predšolske vzgoje in elementarne pedagogike
- Zagotavljanje izobraževanja dvojezičnih vzgojiteljic/vzgojiteljev
- Zagotovljen dvojezični pouk skozi celotno dobo obveznega šolanja
- Razširitev manjšinske šolske zakonodaje na poklicne šole in gospodarske izobraževalne ustanove
- Novela zakona o zasebnih šolah

Pavšič med »vitezi italijanske republike«

Dolgoletnega bivšega predsednika Slovenske kulturno-gospodarske zveze (SKGZ) Rudiya Pavšiča so v teh tednih odlikovali na Goriškem z naslovom „vitez italijanske republike“.

Ob Dnevu narodne enotnosti in oboroženih sil v Italiji so 4. novembra na goriški prefekturi podelili diplome, s katerimi je predsednik države Sergio Mattarella odlikoval tri zaslužne osebnosti z Goriškega, je poročal Primorski dnevnik. Med novimi „vitezi italijanske republike“ je novinar in nekdanji predsednik SKGZ Rudi Pavšič, pri odlikovanju pa gre za podelitev reda za zasluge Repub-

FOTO: Tamino Petelinšek/STA

like Italije in naziv viteza italijanske republike.

Slovenska kulturno-gospodarska zveza (SKGZ) je ena izmed dveh krovnih organizacij slovenske manjšine v Italiji in hkrati sestrška organizacija Zveze slovenskih organizacij (ZSO) na Koroškem.

Ordine al Merito de la Repubblica Italiana für Rudi Pavšič

Der Journalist und langjährige Vorsitzende des SKGZ Rudi Pavšič wurde kürzlich vom italienischen Präsidenten Sergio Mattarella mit dem Ritterorden »Ordine al Merito de la Repubblica Italiana« geehrt. SKGZ ist eine der beiden Dachorganisationen der slowenischen Minderheit in Italien und zugleich die Schwesterorganisation des Zentralverbandes slowenischer Organisationen (ZSO) in Kärnten.

FOTO: Primorski dnevnik

Podelitev pesniških nagrad in priznanj podjetja »Stadtwerke«

V torek, 5. decembra 2023, je v Mestni hiši v Celovcu Komunalno podjetje »Stadtwerke« slovesno podelilo pesniške nagrade in pesniška priznanja. Žirija, ki so jo letos sestavljali dr. Josef Winkler, dr. Günther Schmidauer, dr. Harald Raffer, Katharina Herzmansky, Zdenka Hafner-Čelan in Ilse Gerhardt, je med drugim na natečaju podelila tudi denarne nagrade v skupnem znesku nad 15.000 evrov.

Zveza slovenskih organizacij je za v slovenskem jeziku napisano besedilo že drugič zapored podelila posebno nagrado. Letos jo je prejela študentka **Jana Haab**, ki živi na Dunaju, lanski prejemnik pa je bil pisatelj in publicist **Stefan Feinig**.

Prvo mesto na letošnjem pesniškem natečaju je osvojil **Philipp Hauser**, ki se je rodil v Celovcu in živi na Dunaju, drugo mesto plesalec in umetnik **Erich Pacher**, tretje pa nekdanja profesorica na Slovenski gimnaziji v Celovcu, **dr. Vera Wutti-Incko** iz Borovelj; na natečaju je sodelovala tako s slovenskimi kot z nemškimi besedili.

Verleihung der Lyrikpreise der »Stadtwerke Klagenfurt«

FOTO: STW Stadtwerke Klagenfurt

Am Dienstag, den 5. Dezember 2023 wurden in den Räumlichkeiten des Stadthauses in Klagenfurt die Lyrikpreise der Stadtwerke Klagenfurt vergeben. Es war ein »kurzweiliges und launiges Fest der Literatur, bei dem PoetInnen vor den Vorhang geholt wurden und aus ihren Werken vorlesen«, so schreibt das Unternehmen. Die Jurysetzteschwiefolgtzusammen: **Dr. Josef Winkler, Dr. Günther Schmidauer, Dr. Harald Raffer, Mag. Katharina Herzmansky, Mag. Zdenka Hafner-Čelan** sowie **Ilse Gerhardt**. Im Rahmen des Lyrikpreises werden Geldpreise im Wert von über 15.000 Euro vergeben.

Bereits zum zweiten Mal in Folge

wurde im Rahmen des Lyrikpreises auch der **Preis des Zentralverbandes slowenischer Organisationen (ZSO)** verliehen, den heuer die in Wien lebende Studentin **Jana Haab** erhielt. Im Vorjahr ging dieser Preis an den Autor und Publizisten **Stefan Feinig**.

Den 1. Platz des 16. Kärntner Lyrikpreises holte sich der in Wien lebende gebürtige Klagenfurter **Philipp Hauser**, der 2. Platz ging an den Tänzer und Künstler **Erich Pacher**, den 3. Platz erreichte die ehemalige AHS-Professorin aus Ferlach, **Dr. Vera Wutti-Incko**, die am Bewerb sowohl mit slowenischen als auch deutschen Texten teilgenommen hat.

Kranzniederlegung und 75. Jahrestag des Partisanenverbandes

Auch heuer legte der Verband der Kärntner Partisanen (ZKP) gemeinsam mit dem Generalkonsulat in Klagenfurt und Vertretern der Slowenischen militärischen Denkmalpflege Kränze an Partisanengräbern in ganz Kärnten nieder. In diesem Jahr nahmen zum ersten Mal auch der Vorsitzende des ZSO, Manuel Jug, und der Vorsitzende des SPZ, Mitja Rovšek, teil. Über 50 Partisanendenkmäler gibt es in Kärnten, jedes einzelne ist ein besonderer Ort des Gedenkens an die gefallenen Partisanen, und das Ausmaß des Partisanenwiderstandes gegen den Nationalsozialismus ist in weiten Teilen Kärntens zu sehen. Der Verband der Kärntner Partisanen (ZKP), der für die Pflege, Restaurierung und den Inhalt dieser Gedenkstätten verantwortlich ist, ist sich bewusst, dass die Erinnerung erhalten bleiben muss, und dass dies auch ein besonderer Teil der Gedenkkultur unserer Region ist.

Ende November feierte der Kärntner Partisanenverband sein 75-jähriges Bestehen im Kulturzentrum iKult in Klagenfurt. Der Saal war bis auf den letzten Platz gefüllt, die Hauptredner waren Žiga Novak, Vorsitzender der Jugendorganisation der NOB, und Klaus Schönberger, Leiter des Instituts für Kulturanalyse an der Universität Klagenfurt. Für den musikalischen Rahmen sorgte der Frauenchor Kombinat aus Slowenien mit einer breiten Auswahl an Widerstandsliedern. An der von Mirjam Zwitter-Šlemic moderierten Veranstaltung nahm auch Matjaž Špat, Vorsitzender des Komitees des Lagers Ravensbrück, teil.

Polaganje vencev in 75-letnica delovanja ZKP

Kot običajno je Zveza koroških partizanov (ZKP) skupaj z generalnim konzulatom v Celovcu in s predstavnicama uprave Republike Slovenije za vojaško dediščino položila vence na partizanskih grobiščih širom Koroške. Letos sta se polaganja vencev prvič udeležila tudi predsednik ZSO Manuel Jug in predsednik SPZ Mitja Rovšek. Na Koroškem je več kot 50 partizanskih spomenikov; vsak med njimi je poseben kraj spomina na padle partizane, obenem pa dokaz razsežnosti partizanskega odpora proti nacionalsocializmu po velikem delu Koroške. Zveza koroških partizanov (ZKP), ki skrbi za vzdrževanje, obnovo in vsebino spomenikov, se zaveda, da ta del zgodovine, ki je pomemben del kulture spominjanja koroških Slovencev, ne sme iti v pozabo.

Novembra je Zveza koroških partizanov v polni dvorani celovškega kulturnega centra iKult obeležila 75-letnico svojega delovanja. Glavna govornika na proslavi sta bila Žiga Novak, predsednik antifašistične organizacije Mladi za vrednote NOB Slovenije, in Klaus Schönberger, vodja Inštituta za kulturno analizo na celovski univerzi. Za glasbeni okvir je s pesmimi upora poskrbel ženski pevski zbor Kombinat iz Slovenije. Prireditve, ki jo je povezovala Mirjam Zwitter-Šlemic, se je udeležil tudi Matjaž Špat, predsednik Taboriščnega odbora Ravensbrück.

Werner Vogt - zdravnik in pravičnej

Nedavno je v Avstriji umrl zdravnik Werner Vogt. V javnosti je bil najbolj znan po tem, da je v 70. letih razkrinal nacističnega zdravnika Heinricha Grossa, ki je med drugo svetovno vojno sodeloval pri sadističnih medicinskih eksperimentih in množičnih umorih bolnih, prizadetih in otrok ter mladostnikov z vedenjskimi motnjami v ustanovi Am Spiegelgrund na Dunaju, a je po vojni kljub temu postal primarij in kasneje cenjen sodni izvedenec. Vogt je kot zdravnik pomagal v Nikaragvi, v romunskem Temišvaru in na Kosovu. Ustanovil je delovno skupnost Kritična medicina, s katero se je boril proti krivicam in nepravilnostim v zdravstvenem sistemu in predlagal boljše rešitve. Bil je eden od pobudnikov referendumu, ki je leta 2002 zahteval, da naj se v ustavo zapiše, da je Avstrija socialna država. Pod referendumsko pobudo se je podpisalo več kot 700.000 ljudi.

FOTO: Tomo Weiss (7)

Lisa RETTL erhält den Vinzenz-Rizzi-Preis

Die diesjährige Preisträgerin des Rizzi-Preises ist Mag.a Dr.in Lisa Rettl. Der Zentralverband slowenischer Organisationen und der Slowenische Kulturverband würdigen mit dieser Auszeichnung Persönlichkeiten, die zur interkulturellen Integration und Gegenseitigkeit zwischen beiden Volksgruppen in Kärnten beigetragen haben. Die Historikerin und Vermittlerin der Erinnerungskultur der Kärntner Sloweninnen und Slowenen hat konsequent und nachhaltig auf die Ereignisse und Verbrechen des Nationalsozialismus aufmerksam gemacht, unter denen insbesondere die Kärntner Sloweninnen und Slowenen zu leiden hatten.

Lisa Rettl studierte Anglistik und Ge-

schichte an den Universitäten Graz und Klagenfurt und promovierte 2003 im Bereich der antifaschistischen Geschichtskultur in Kärnten. 2014 veröffentlichte sie gemeinsam mit Gudrun Blohberger, dem Verband der Kärntner Partisanen und dem Verein Peršman das Buch *Peršman* beim Wallstein Verlag. Im Rahmen ihrer Arbeit beschäftigte sie sich intensiv mit der Geschichte der Kärntner Slowenen und deren Widerstand gegen das NS-Regime rund um den Zweiten Weltkrieg. Im Jahr 2008 war sie Mitautorin der zweisprachigen Ausstellung *na/proti - zusammen/stöße - erinnerungssplitter einer grenzregion*, die die Ereignisse rund um Bad Eisenkappel in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts und die

dort verübten Verbrechen des Nationalsozialismus beleuchtete. 2015 wurde ihre Arbeit über den Peršmanhof u.a. mit dem Hans-Maršalek-Preis ausgezeichnet.

Die diesjährige Verleihung des Rizzi-Preises fand am 16. November 2023 im Kärntner Landesarchiv statt. Die vorgesehene Laudatorin, die Publizistin und Übersetzerin Vida Obid, war leider erkrankt. Zdravko Haderlap sprang als Laudator ein und trug Vidas Rede vor, die er mit seinen eigenen Erlebnissen mit Lisa Rettl verknüpfte, mit der er eng im Bereich der Gedenkkultur in Bad Eisenkappel zusammengearbeitet hat. Für die musikalische Umrahmung sorgte die Gesangsgruppe »Praprotnice«.

ZVEZA SLOVENSkih ORGANIZACIJ in SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Lisa RETTL

prejemnica Rizzijeve nagrade

Dobitnica letošnje Rizzijeve nagrade je mag. dr. Lisa Rettl. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem (ZSO) in Slovenska prosvetna zveza v Celovcu (SPZ) s tem priznanjem odlikujeta osebnosti, zaslužne za medkulturno povezovanje in vzajemnost med sosedi v deželi Koroški. Zgodovinarica Lisa Rettl kot posredovalka spominske kulture koroških Slovencev dosledno in premišljeno opozarja na dogajanja in zločine nacionalsocializma, predvsem tista, ki so jih utrpeli koroški Slovenci.

Lisa Rettl je na univerzah v Gradcu in Celovcu študirala anglistiko in

zgodovino, leta 2003 pa doktorirala s temo antifašistična zgodovinska kultura na Koroškem.

Leta 2014 je skupaj z Gudrun Blohberger, Zvezo koroških partizanov in Društvom Peršman pri Založbi Wallstein izdala knjigo »Peršman«, v kateri se je intenzivno ukvarjala z zgodovino koroških Slovencev in njihovim uporom proti nacističnemu režimu.

Leta 2008 je kot soavtorica dvojezične razstave *na/proti – zusammen/stöße – erinnerungssplitter einer grenzregion* osvetlila dogajanja v okolici Železne Kaple v prvi polovici

20. stoletja in s tem zločine nacionalsocializma. Leta 2015 je za svoje delo o družini Peršman prejela nagrado Hansa Maršaleka.

Letašnja Rizzijevo nagrado so v Koroškem deželnem arhivu podelili 16. novembra. Ker je predvidena laudatorica, publicistka in prevajalka Vida Obid, zbolela, je kot laudator vskočil Zdravko Haderlap. Pripravljeni govor Vida Obid je povezal z lastnimi doživetji z nagrajenko, s katero sta veliko sodelovala na področju spominske kulture v Železni Kapli. Za glasbeni okvir je poskrbela pevška skupina »Praprotnice«.

Citat iz govora za laudacijo:

„Lisa je pomembno prispevala h kulturi spomina zlasti s svojo disertacijo, ki je leta 2006 izšla v knjižni obliki z naslovom »PartisanInnen Denkmäler. Antifaschistische Kultur des Gedenkens in Kärnten«, ki je v knjižni obliki izšla leta 2006. To je bila prva akademska obravnava partizanskih spomenikov v nemškem jeziku. Od raziskave kulture spomina dalje se je tudi na Koroškem pojavil nov pristop k partizanskim in odporniškim spomenikom.“

Zitat aus der Laudatio:

„Einen wesentlichen Beitrag zur Erinnerungskultur hat Lisa insbesondere mit ihrer Dissertation geleistet, die 2006 unter dem Titel „PartisanInnen Denkmäler. Antifaschistische Erinnerungskultur in Kärnten“ in Buchform erschien. Das war die erste wissenschaftliche Auseinandersetzung mit den Partisanendenkmälern in deutscher Sprache. Seit der Auseinandersetzung mit der Erinnerungskultur wurde auch in Kärnten ein neuer Zugang zu den Partisanen- bzw. Widerstandskennzeichen gefunden.“

V soboto, 11. novembra 2023, je Zveza avstrijskih antifašistov, odporniških borcev in žrtev fašizma (KZ-Verband/VdA) na Dunaju pripravila slovesnost ob 75-letnici delovanja. Poleg številnih prizadevnih pomočnikov, ki so pripravili slovesnost, so prireditev oblikovali tudi glasbeni gostje: zbor Hor 29 Novembar z Dunaja, Praprotnice iz Koroške in Albert Dlabaja z Rudijem Burdo.

Na slovesnosti so pod vodstvom Birgit Hebein javnosti predstavili projekt »75 let Združenja koncentracijskih taborišč VdA – Arhiv proti pozabi«. V zadnjih letih so

75 let Zveze avstrijskih antifašistov, odporniških borcev in žrtev fašizma

prostovoljci katalogizirali, analizirali in kategorizirali več kot 1.500 članskih kartotek in več kot 1.000 vprašalnikov, ki so jih večinoma ročno napisale in izpolnile žrtve same. V svojih življenjskih zgodbah pripovedujejo o političnem odporištvu in preživetju po vojni. Cilj projekta je javnosti omogočiti dostop do poznavanja zgodovinskih dogodkov in zgo-

dovine združenja ter različnih informacij, ki jih bodo – če bo le mogoče – v prihodnosti digitalizirali.

Dunajski župan Michael Ludwig, ki je bil med obiskom navdušen nad obsežnostjo arhiva, je poudaril njegov bistveni pomen; vse več prič takratnega dogajanja, odporniških borcev in preživelih holokavsta umira, zato se njihove izkušnje

ne bodo več neposredno prenašale na mlajše generacije. Prav zato so nujne sistematična ponovna presoja, kategorizacija in obdelava.

Pripovedovanje zgodb o raznolikih življenjskih izkušnjah političnega odporištvja krepki zavest, naj nikoli ne pozabimo preteklosti in naj nikoli več ne dopustimo, da se ljudem odreka pravica biti človek. Na Dunaju. In povsod. *Trudi Wieser-Moschitz*

Am Samstag, den 11. November 2023 lud der Bundesverband österreichischer AntifaschistInnen, WiderstandskämpferInnen und Opfer des Faschismus (KZ-Verband/VdA) anlässlich seines 75-jährigen Bestehens zu einem Festakt nach Wien. Neben vielen engagierten Helfer:innen bei der Vorbereitung dieses Festaktes gestalteten auch musikalische Gäste, der Chor Hor 29. Novembar aus Wien, die Gesangsgruppe Praprotnice aus Kärnten sowie Albert Dlabaja mit Rudi Burda, die Veranstaltung.

Der KZ-Verband war ursprünglich ein Zusammenschluss einer Reihe von Organisationen der NS-Opfer in Österreich, der am 13. Juli 1945 erfolgte. Nach dem Austritt der SPÖ und ÖVP nahestehenden Organisationen löste sich der Verband am 8. März 1948 auf, die Parteien gründeten ihre eigenen Nachfolgeorganisationen. So wurde im November 1948 auch der

der KPÖ nahestehende überparteiliche „Bundesverband Österreichischer Widerstandskämpfer und Opfer des Faschismus“ (KZ-Verband) gegründet.

Anlässlich dieses Jubiläums wurde beim Festakt das Projekt „75 Jahre KZ-Verband VdA – Archiv gegen das Vergessen“ unter der Leitung von Frau Birgit Hebein der Öffentlichkeit präsentiert. Ehrenamtliche Mitarbeiter:innen erschlossen, analysierten und kategorisierten in den letzten Jahren mehr als 1.500 Mitglieder-Karteikarten sowie mehr als 1.000 meist handschriftlich von den Opfern persönlich ausgefüllte Fragebögen mit Lebensgeschichten, die vom Überleben des politischen Widerstandes und vom Überleben nach dem

Krieg erzählen. Damit sollen historisches Wissen, Informationen und die Geschichte des Verbandes der Öffentlichkeit zugänglich gemacht und – wenn möglich – in weiterer Folge digitalisiert werden.

Wiens Bürgermeister Michael Ludwig zeigte sich beim Besuch beeindruckt vom Umfang des Archivs: „Die Arbeit des KZ-Verbandes hat einen sehr hohen Stellenwert in der Aufarbeitung der dunklen Geschichte des Landes. Ich danke den vielen ehrenamtlichen Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern für ihren großen Einsatz gegen das Vergessen“, so Ludwig. „Angesichts der Tatsache, dass immer mehr Zeitzeuginnen und Zeitzeugen, Widerstandskämpferinnen und Widerstandskämpfer

und Holocaust-Überlebende sterben und somit das historische Wissen nicht mehr direkt von ihnen weitervermittelt werden kann, ist eine systematische Aufarbeitung, Einordnung und Aufbereitung unerlässlich“, sagte der Wiener Bürgermeister.

Aus einem persönlichen Spendenaufruf zur Finanzierung des Projektes: *Erzählen wir diese vielfältigen Leben des politischen Widerstandes. Sie stärken uns im Auftrag, niemals zu vergessen, nie wieder zuzulassen, Menschen abzusprechen, Mensch zu sein. In Wien. Und überall.*

Trudi Wieser-Moschitz

Knjižni dar SPZ 2024

Tri knjige in zgoščenka Tamika kot dodatek

Simona Rovšek
Miša odkriva črke /
Miša entdeckt die Buchstaben

Ilustracije: Maja Lubi, izdala HAČEK & SPZ, založil JSKD. Cena: € 16,00

Otroška slikanica in kartonka Miša odkriva črke je zgodba o mali miški, ki potuje v veliko vesolje, v galaksijo Č.R.K. Otroke popelje v svet dogodivščin, prva se zgodi, ko sreča letečo črko, za njo še eno in tako naprej, dokler dogajanje ne preraste v pravo zabavno poigravanje. Zgodbo, ki jo je napisala Simona Rovšek, je v nemščino prevedel Peter Wieser.

Rastje 17

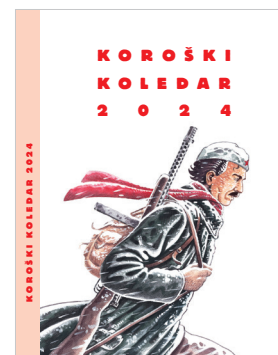
Uredil: Aljaž Pestotnik, likovna oprema: Albert Krajer,
izdala DSPA & SPZ, založil JSKD. Cena: € 19,80

Raznovrstno Rastje – le tako bi lahko opisali letošnje literarno glasilo DSPA. Po eni strani najdemo v njem lahkoten let besednih spretnosti avtoric in avtorjev, po drugi strani pa vidimo, da literatura ni svet, zaprt sam vase, saj v Rastju 17 najdemo komentarje na vojno – ne samo v Ukrajini – in njene posledice, razvoj umetne inteligence, našega sveta in seveda sedanje koroške stvarnosti.

Koroški koledar 2024 Uredila: Klasja Kovačič,
likovna oprema: Zoran Smiljanić & Marijan Pušavec,
izdala SPZ, založil JSKD. Cena: € 15,00

Koroški koledar 2024 je, najbolj očitno zaradi svojega videza, osredotočen na leto 2023 kot uradno imenovano »Kajuhovo leto« ob spominjanju na 100. obletnico rojstva slovenskega pesnika in narodnega heroja Karla Destovnika – Kajuha (1922–1944). V zborniku pa so tudi druge vsebine, ki obravnavajo gledališko, jezikoslovno, zgodovinsko tematiko in kulturo spominjanja koroških Slovencev. Tako bralci najdejo zanimive prispevke na temo 80. obletnice Zveze slovenskih žena, 80. obletnice obglavljenja 13 žrtev iz Sel, Borovelj in Železne Kaple, 100. obletnice študentskega kluba na Dunaju ter 20. obletnice slovenskega tednika na Koroškem *Novice*. Tematiko nagrad zajemajo prispevki o prejemnikih *dr. Petkovega priznanja*, *Rizzijeve nagrade* in velikega častnega znaka. Posebno noto zborniku poleg stripovske likovne opreme daje koledar za leto 2024 in kulturni utrinki iz leta 2023, med njimi prispevek o odprtju *iKulta* – nove gledališke dvorane v Celovcu, namenjene predvsem koroškoslovenski gledališki dejavnosti, in perspektivna govora ob proslavi slovenskega kulturnega praznika.

Dodatek

Tamika: ... za lepe dni. Zgoščenka.

Cena: € 15,00

Za novo zgoščenko ob zakasneni 25-letnici se je tamburaška skupina TAMIKA povezala z instrumentalisti ter pevci in nastal je šopek znanih melodij v raznolikih zasedbah. Pri produkciji so sodelovali Kvintet Donet, J. Paulitsch, D. Čertov, R. Polzer, L. Kolter in M. Kerth, strokovno pa jih je spremljal Stanko Polzer, ki je zanje

priredil tudi nekaj pesmi. Tamika svojo zgoščenko z naslovom »... za lepe dni« posveča bivšemu mentorju, rajnemu Hanziju Gabrielu.

Knjižni dar Slovenske prosvetne zveze
 vsebuje 3 knjige!

V paketu znaša cena € 31,00.

Knjižni dar lahko naročite pri
 Slovenski prosvetni zvezi, Slovenski študijski
 knjižnici ali Knjižnem centru Haček v Celovcu.

Naročila: E: spz@slo.at
 ali office@hacek.at,
 T: 0463 51 43 00 - 22 (SPZ)

SPZ

Vstopnice / karten: 0463/51 43 00-22 spz@slo.at

Sobota / Samstag

6.1.2024 20.00

Casineum Vrba / Velden

Glasba / Musik:

Modrijani

Kraški pršut / Kraster Prosciutto:

Bužinel

70.
Slo
venski
pies

